

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТА В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Ярославцева Кристина Володимирівна
Смужаниця Діана Іванівна
м.Ужгород

Самостійна робота є дуже ефективною на сьогоднішній день, так як вона стимулює формування мовленнєвої, навчальної та професійної компетенції. При організації самостійної роботи є необхідним визначити зміст та мету самостійної роботи студента, план, методичне забезпечення та форми контролю. Також є важливим застосування мультимедійних технологій.

Ключові слова: самостійна робота, домашня робота, Інтернет, фільм, телекомунікаційні мережі, сайт, відео матеріал, проект

Сучасне поняття вищої професійної освіти тісно пов'язує хід і результати навчання з рівнем організації самостійної роботи студентів, оскільки система вищої освіти покликана не лише дати певну систему знань, але й сформувати професійні якості майбутніх фахівців. Різні аспекти самостійної роботи студентів розглянуто у чисельних дослідженнях вітчизняних педагогів, таких, як В.Бондар, Г.Гецов, Н.Кічук, Н.Кузьміна, А.Малибог, М.Никаноров, П.Підкасистий та інших.

Дослідження В.Безпалька, М.Карпіна, Є.Полата, Г.Селевко та інших, показали, що на сучасному етапі самостійна робота студента пов'язана з інформаційними технологіями і не може існувати без їх застосування. В той же час аналіз наукових праць показав, що теоретичні та методологічні аспекти новітніх інформаційних технологій ще не є достатньо розробленими і через це не можуть широко використовуватись у процесі професійної підготовки так, як потребують свого вдосконалення. Також дослідники не звернули увагу на проблему застосування нових інформаційних технологічних засобів для формування навичок і умінь самостійної роботи студентів.

Мета статті – розглянути ефективність застосування самостійної роботи під час вивчення іноземної мови як в аудиторії, під час занять, так і поза неї, вдома.

Самостійна робота студентів – є однією із форм організації навчального процесу у вищих навчальних закладах.

Головна мета самостійної поза аудиторної роботи з іноземної мови – формування мовленнєвої, навчальної, професійної компетенції, розвиток самостійності як риси особистості, формування позитивного відношення до процесу безперервної самоосвіти. Своєрідні дисципліни, іноземна мова, полягає у формуванні вмінь і навичок користування іноземною мовою як засобом створення й підтримання між особистих зв'язків та засобом отримання професійної інформації.

Для організації самостійної роботи студентів може бути ефективною використана «модель Уоллеса», яка включає наступні компоненти:

- «підготовка: формулювання завдання та початкові спроби його вирішення;
- інкубація: відволікання від завдання і переключення на інший предмет;
- просвітлення: інтуїтивне проникнення в суть завдання;
- перевірка: випробування або реалізація рішення» [5, с.241].

Традиційно самостійна робота студентів займала значний обсяг у процесі оволодіння іноземною мовою, зокрема при засвоєнні та опрацюванні лексичного, граматичного матеріалу, при розвитку навичок читання та писемного мовлення. Підручники, словники, довідники, комп'ютерні та мультимедійні технічні засоби, мережа Інтернет надають широкі можливості студентам самостійно опрацювати матеріал та удосконалювати знання з іноземної мови. Однак також дуже важливою є роль викладача при організації самостійної роботи студентів. Викладач повинен навчити студента правильно організувати його самостійну роботу, також навчитись користуватись різними джерелами інформації, і звісно все це має відбуватись під контролем викладача. Важ-

ливу роль в цьому процесі відіграє використання комп'ютерних технологій та мережі Інтернет, аудіо та відеоматеріалів, методу проектів тощо. Самостійна робота може бути ефективною лише в тому разі, якщо студенти зацікавлені у її виконанні. Усі вище згадані технології в значній мірі сприяють досягненню цієї мети.

Самостійну роботу можна поділити на кілька видів: вона ведеться під час аудиторних занять, під контролем викладача у формі консультацій, заліків та іспитів; поза аудиторією при виконанні студентами домашніх завдань навчального і творчого характеру.

Одним з видів самостійної роботи студента є домашня робота. Враховуючи обмежений обсяг годин, студентам доцільно давати набагато більшу кількість домашніх завдань, регулюючи при цьому типи вправ в аудиторії і вдома. Так, у класі краще буде робити вправи, в яких задіяна, кажучи комп'ютерною мовою, оперативна пам'ять (зорова і слухова разом із здатністю відтворення). Для домашньої роботи більш доцільні вправи, що вимагають роботу довгострокової пам'яті (асоціативне запам'ятовування, асоціативне мислення).

Домашнє завдання створює можливості для екстенсивної роботи, наприклад, тренування рецептивних навичок, запам'ятовування лексики тощо. При виконанні домашньої роботи студент має можливість самостійно обрати тем роботи, повторити матеріал, а також проконсультуватись. Сучасні навчально-методичні комплекси з іноземної мови включають в себе матеріал для домашньої роботи, до якого включено різні вправи, що закріплюють пройдене в аудиторії, наприклад, традиційні тренувальні вправи з граматики (підстановка, вживання потрібної форми, трансформація речення, виправлення помилок).

Домашня робота може бути ланцюжком між аудиторними й поза аудиторними заняттями: вона закріплює вивчене і може використовуватись перспективно, тобто для знайомства з матеріалом, який буде вивчатись в аудиторії. Це – вправи з пошуку й засвоєння лексики, необхідної для подальшої роботи, повторення та систематизація граматичного матеріалу. Студенти можуть отримати творче завдання, яке готує їх до роботи в аудиторії: знайти матеріал, який стосується теми наступного заняття. Наприклад, якщо наступна тема з студентами немовного факультету, наприклад з хіміками, має бути «Mendeleev's Periodic Table», їм можна запропонувати підготувати матеріали про елементи періодичної таблиці чи про якісь інтересні факти відкриття Періодичної таблиці Менделєєва, а потім обговорити на занятті. Це буде цікавим для студентів, і в той же час корисним, так як вони зможуть засвоїти багато нових слів і таким чином покращити свій словниковий запас.

Важливою формою домашнього завдання з іноземної мови є екстенсивне читання, прослуховування радіопрограм чи перегляд телепрограм. Програма має зацікавити студентів, лише в такому випадку такий вид самостійної роботи буде ефективним, так як це буде стимулювати студентів поділитися своїми враженнями від побаченого чи почутого, провести дискусію в аудиторії. Така робота поєднується із засвоєнням лексики, консультаціями зі словником. Незалежно від форми й мети домашньої роботи, завдання мають бути різноманітними, цікавими, відповідати поставленій меті, відповідати рівню студентів. Індивідуальний підхід при вивченні іноземної мови має бути реалізований як в аудиторії, так і у домашніх завданнях, які плануються як частина програми з дисципліни водночас з розробкою курсу в цілому.

Велике значення при проведенні домашньої роботи має питання її ефективності, яка залежить від низки чинників. Домашня робота не повинна викликати негативного відношення студентів, які мають розуміти її користь, оскільки мотивація навчальної діяльності є запорукою успіху у процесі вивчення іноземної мови. Отже, студенти мають бути вмотивованими щодо виконання до-

машинної роботи, крім того викладач має демонструвати свій інтерес до результатів домашньої роботи студентів.

В той же час комп'ютерні технології та мережа Інтернет також відіграють важливу роль у самостійній роботі студентів так як заохочують їх до самостійної роботи завдяки багатьом факторам. Вони є зручними та доступними, так як у більшості навчальних закладів є комп'ютерні класи та мультимедійні аудиторії, під'єднані до мережі Інтернет, та більшість студентів мають комп'ютер та Інтернет вдома. Іншим засобом заохочення є широкі можливості для самостійної роботи студентів, такі як робота з текстами, аудіо та відеоматеріалами, спеціальними програмами, електронне тестування знань, спілкування з носіями іноземної мови в режимі он-лайн, можливість знайти потрібний матеріал на будь-яку тему тощо.

На сьогоднішній день існує низка комп'ютерних програм для вивчення, розвитку та вдосконалення знань, умінь та навичок студентів, а саме – електронні словники, що надають можливість швидко знайти слово з усіма його значеннями та можливими граматичними формами, а також прослухати озвучену транскрипцію; електронні перекладачі, що дозволяють перекласти тексти, але самостійна робота включає в себе те, що цей переклад треба відкоригувати студенту, щоб він відповідав всім синтаксичним та стилістичним нормам мови; програми для вивчення іноземної мови орієнтовані на рівень володіння мови, можуть використовуватись при роботі з лексичним та граматичним матеріалом; програми для тестування з іноземної мови, які застосовуються для перевірки знань та визначення рівня володіння іноземною мовою.

Одним з важливих елементів самостійної роботи студентів є використання відео матеріалів. Робота з такими матеріалами урізноманітнює види діяльності студентів, підвищує рівень мотивації вивчення іноземної мови, що є особливо актуальним з огляду на відсутність іншомовного оточення.

Корисною є розробка комплексу завдань до тематично орієнтованих відео матеріалів. Обраний відеоматеріал має відповідати темам, що вивчаються згідно з програмою. Фільми добираються з урахуванням вікових особливостей студентів та афективних чинників навчання. Використання сучасного, актуального й цікавого відеоматеріалу сприяє підвищенню пізнавальної активності студентів, надає їм можливість отримати великий обсяг соціокультурної інформації.

Завдання звичайно складаються із підготовчих вправ, що виконуються перед переглядом, низки питань та завдань на перевірку розуміння відео матеріалу, а також заключного комплексу вправ на обговорення побаченого та виконання творчих письмових завдань.

Завдання, що використовуються перед переглядом відеозапису, містять вправи на прогнозування змісту фільму, роботу з лексикою, налаштування студентів на сприймання відповідного матеріалу. Перевірка розуміння змісту здійснюється за допомогою вправ на визначення правильності тверджень, тестових завдань із варіантами відповідей, вправ на заповнення пропусків або вибір із низки запропонованих лексичних одиниць. Наприклад, студентам історикам можна запропонувати перегляд фільму на історичну тему, того історичного періоду який вони вивчають в даний момент. Після перегляду дати завдання, підготувати на наступне заняття коротку доповідь про фільм, який вони переглянули, а також під час заняття можна обговорити побачене. Можливо студенти навіть доповнять це все якимись додатковими фактами з цього періоду історії.

Перегляд фільмів та виконання вправ сприяє розвитку пам'яті, уваги, логічного та творчого мислення, а також поглибленню знань студентів про країну, мова якої вивчається. Комплекс вправ має відповідати вимогам зв'язку всіх видів мовленнєвої діяльності, а саме розвитку навичок аудіювання, говоріння, читання та письма.

Є доцільним також використання компакт-дисків з курсами іноземних мов. Перевагою таких навчальних дисків є їх мультимедійна основа, яка дозволяє представити матеріал як в текстовій, звуковій, графічній так і у візуальній формі. Інтерактивна основа компакт дисків також надзвичайно приваблива і перспективна, і відіграє важливу роль у самостійній роботі студентів. «Однак ін-

терактивність на базі компакт-дисків не може бути реалізована повною мірою в силу обмеженості віртуального спілкування в рамках бінарної структури «людина-комп'ютер» Реалізація потреби спілкування у молоді асоціюється з контактами» [5, с.242]. Для них є важливим спілкування, як з викладачем, так і з друзями.

Головним завданням інтерактивного навчання є приведення в рівновагу інтерактивних механізмів спілкування. Цього можна досягти шляхом об'єднання CD(DVD) курсів з аудіо та відео матеріалами, призначеними для реального спілкування в навчальному колективі.

Пускати на самоплив комп'ютерне навчання іноземним мовам, без належного контролю і допомоги з боку викладача не бажане з кількох причин. «По-перше, можуть виникнути труднощі як технічного, так і психологічного характеру. По-друге, ступінь усвідомлення студентами важливості регулярної самостійної роботи в масі своїй велика.» [5, с.243].

Використання компакт-дисків у самостійній роботі студентів за умови, що цей вид роботи буде проконтрольований показала високу ефективність.

Також є ефективним застосування методу проектів для самостійної роботи студентів. Він надає можливість студентам навчитись самостійно шукати шляхи вирішення проблеми, знаходити та відбирати необхідну інформацію, аналізувати, робити свої висновки та презентувати широкій аудиторії. Метод проектів сприяє розвитку творчих здібностей студентів та викликає пізнавальний інтерес, робить вивчення іноземних мов більш цікавим, а тому широко використовується для самостійної роботи студентів.

Високу ефективність у навчанні має використання можливостей телекомунікаційних мереж. Для пошуку інформації в мережі Інтернет студенти отримують певні завдання: використання web-браузерів, баз даних, користування інформаційно-пошуковими та інформаційно-довідковими системами, автоматизованими бібліотечними системами, електронними журналами та книгами.

Формами організації такого типу діяльності виступають: написання і захист реферату; рецензія на сайт по темі та її презентація; аналіз та оцінювання рефератів по темі; підготовка фрагмента практичного заняття; підготовка доповіді по темі; підготовка дискусії по темі.

Контроль самостійної роботи також здійснюється при проведенні навчальних занять. Методика поточного контролю передбачає: тестування, усне опитування, обговорення доповіді, активний самоконтроль.

Так як навчальний процес орієнтується на активну самостійну роботу студентів є необхідним створення умов для їхнього самовираження та саморозвитку, забезпечення відповідного освітнього середовища для формування їхньої особистої активності. Особистісна активність є основою активного відношення до знань, систематичності й наполегливості в навчанні та позитивних результатів.

Як відомо, особистісна активність у навчанні не належить до природжених якостей особистості. Вона формується в процесі пізнавальної діяльності й характеризується прагненням до пізнання, розумовою напругою й проявом морально-вольових якостей студентів.

В сучасній методиці виділяють три рівні пізнавальної активності. Перший рівень – відтворювальна активність, яка характеризується прагненням студента зрозуміти новий матеріал, доповнити й відтворити знання, опанувати спосіб їх застосування за зразком. Другий рівень – інтерпретуюча активність, репродукція з елементами продукції – характеризується більшою стійкістю вольових зусиль, що проявляються в прагненні студента проникнути в сутність явища, пізнати зв'язки між явищами, самостійно знайти шляхи рішення труднощів які виникають при навчанні. Третій рівень активності – творчий, на цьому етапі студенти намагаються застосувати знання в новій ситуації, тобто перенести знання й способи діяльності в нові умови. Характерною особливістю третього рівня вважаються широкі й стійкі пізнавальні інтереси, висока процесуальна та професійна мотивація. Педагогічним засобом, який дозволяє включити вказаний механізм в дію, є організація самостійної пошукової діяльності студентів. Цей процес стосовно його змісту та методики потребує дуже пильної уваги з

боку викладача й передбачає серед іншого:

- розробку нових методичних підходів й технологій, що дозволяють студентам швидко та ефективно сформувати навчальну компетенцію;
- перегляд змісту навчання щодо його оновлення та перерозподілу матеріалу для самостійного засвоєння й оволодіння під керівництвом викладача;
- розвиток та застосування різноманітних форм самостійної роботи в умовах аудиторної й поза аудиторної навчальної діяльності студентів;
- модернізацію й розвиток технологій оптимального використання різних засобів навчання.

У процесі навчання студентів навчальних стратегій слід звернути увагу на таке:

- з самого початку навчати стратегій послідовно й інтегративно;
- надавати студентам опорні матеріали для використання

- стратегій навчання(системні таблиці, довідкові нотатки тощо);
- демонструвати на власному прикладі застосування технологій і стратегій навчання;
- сприяти обміну досвідом між студентами щодо їх власних стратегій навчання.

Отже, самостійна робота студента є дуже важливою на сьогоднішній день, так як вона є складовою частиною системи навчання у вищих навчальних закладах. Вона вимагає системного підходу і має бути побудована на єдиній методологічній основі. При організації самостійної роботи у вищому навчальному закладі повинні бути чітко визначені зміст та мета самостійної роботи студентів, план, організаційно-методичне забезпечення та форми контролю. В той же час, організація самостійної роботи у вищих навчальних закладах має вдосконалюватися, і їй потрібно приділяти більше уваги ніж їй приділяється на сьогоднішній день.

Література та джерела

1. Волкова Г.К. Шляхи оптимізації самостійної роботи студентів в курсі іноземної мови за умов кредитно-модульної системи навчання. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <<http://www.rusnauka.com>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
2. Глотова О.В. Підвищення ефективності самостійної роботи студентів іноземної мови за рахунок використання сучасних технологій. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <<http://www.rusnauka.com>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
3. Гроза М.Е., Дашевська Л.М. Значення Самостійної роботи в контексті вивчення іноземної мови у немовному ВНЗ. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <<http://www.rusnauka.com>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
4. Корнейко І.В. Самостійна позааудиторна робота в процесі вивчення іноземної мови за умов кредитно-модульної системи. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <<http://www.rusnauka.com>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
5. Костянтин Рибачук. Роль самостійної роботи студентів при вивченні іноземної мови у немовних ВНЗ. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <<http://irbis-nbuv.gov.ua>> - Мова укр.
6. Крижановська Т.О. Самостійна робота студентів В умовах кредитно-модульної системи навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.rusnauka.com>> – Загол. з екрану. – Мова укр.
7. Мунтян С.С. Самостійна робота студентів при навчанні їх іноземної мови професійного спрямування: навчальні стратегії. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <<http://intfonf.org>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

Стаття розглядає ефективність застосування самостійної роботи в часі вивчення іноземної мови як в аудиторії, так і поза аудиторією, так і вдома. Самостійна робота дуже ефективна на сьогоднішній день так як вона стимулює формування мовної, навчальної та професійної компетенції. При організації самостійної роботи необхідно визначити зміст та мету самостійної роботи студента, план, методичне забезпечення та форми контролю. Також важливо застосовувати мультимедійні технології.

Ключові слова: самостійна робота, домашня робота, Інтернет, фільм, телекомунікаційні мережі, сайт, відео матеріал, проєкт

The article deals with the effectiveness of an individual work in the foreign language studying both in auditorium, during the lectures, at home. Student's individual work is very important because it stimulates the formation of speech, educational and professional competence. During the organization of individual work it is necessary to determine the content and the aim of student's individual work, plan, methodical supply and forms of control. It is also necessary the use the multimedia technologies.

Key words: individual work, homework, Internet, film, telecommunication networks, site, video material, project